

Nynke Ammann Bayarri

Cent tretze

Rosa d'Or de la Pau
Premi Juvenil de Narració Curta
Premis Castellitx

ALGAIDA, 2026

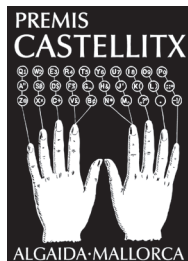

AJUNTAMENT D'ALGAIDA

Col·lecció Binària · Premis Castellitx

PC2026-J-R-0362-0315

Col·lecció Binària · Premis Castellitx · PC2026-J-R-0362-0315

© del text: Nynke Ammann Bayarri

© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2026

Coberta, maquetació i disseny de la col·lecció: Bartomeu Salas Mascaró

Coordinació editorial: Bartomeu Salas Mascaró

Ajuntament d'Algaida

C/ del Rei, 6 · 07210 Algaida (Illes Balears)

Tel.: 971 12 50 76 · 971 66 56 79

ajuntament@ajalgaida.net

premiscastellitx@ajalgaida.net

biblioteca@ajalgaida.net

www.ajalgaida.net

www.premiscastellitx.cat

Queden totalment prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació, total o parcial, d'aquesta obra.

Nynke Ammann Bayarri

Cent tretze

Rosa d'Or de la Pau
Premi Juvenil de Narració Curta
Premis Castellitx

ALGAIDA, 2026

AJUNTAMENT D'ALGAIDA

Col·lecció Binària · Premis Castellitx

PC2026-J-R-0362-0315

NYNKE AMMANN BAYARRI

Soc de Vilassar de Mar, un encantador i tranquil poble costaner a prop de Barcelona. M'encanta llegir, però no vaig néixer amb aquesta afició. De petita em va costar molt apassionar-me per la lectura, però finalment ho vaig aconseguir. Va ser gràcies a *Els cinc* d'Enid Blyton. La meva devoció per llegir va ser tan ferotge, que necessitava un nou llibre cada tres dies fins a finalitzar l'extensa col·lecció de vint-i-un llibres. Després van seguir altres lectures, mil aventures de tota mena i personatges màgics i misteriosos. Sense gairebé adonar-me'n, ja estava profundament immersa al preciós món de la lectura. Simplement amb un sol llibre que t'enamori, s'obren les portes d'aquest món que mai es tancaran.

La meva altra passió, l'escriptura, és en moltes ocasions molt frustrant, i esgotadora, però també és màgica en el moment de veure el resultat final i la recompensa de tot l'esforç i dedicació.

Cent tretze és una història fictícia basada en entorns i situacions reals durant la Segona Guerra Mundial, que van tenir lloc tan sols fa vuitanta anys.

Escrivint aquest conte, he après molt sobre aquest moment de la història, però sobretot, he volgut commemorar les innumerables víctimes i m'he adonat de la importància de no oblidar-les. *Cent tretze* és un recordatori de la crueltat de la maldat humana però també de la capacitat de compassió de la nostra espècie.

La narració *Cent tretze*, de Nynke Ammann Bayarri, fou guardonada amb la Rosa d'Or de la Pau al 14è Premi Juvenil de Narració Curta dels Premis Castellitx 2026. En foren jurats Pere Fullana Puigserver, Gabriel Janer Manila i Miquel Serra Roig.

Cent tretze

LA SALA ESTAVA PLENA DE gent expectant mirant-me, esperant que digués quelcom interessant, impactant, però com transmetre amb paraules el que vaig viure, els sentiments colpidors d'algú que ha experimentat una guerra amb el que representa en mort i patiment, en pèrdua i en bogeria. Ara amb més de vuit dècades de vida estava paralitzat davant d'aquells ulls que m'observaven encuriosits. La ment va viatjar sola i veloç al passat.

Encara recordo aquell moment com si fos ahir, la meva mare estenent-me amb la seva mà petita i tremolosa i el rostre pàl·lid, amb rastres de profunda preocupació, un sobre d'un color que recordava els núvols enmig d'una tempesta. En agafar el document, va donar la volta i va marxar amb passos silenciosos. Els tous dels meus dits van percebre les irregularitats del paper. Més enllà dels elements tradicionals de les cartes, n'hi havia un en particular que va atraure la meva atenció. Es tractava d'un estampat negre a la part superior dreta, al costat de les dades del destinatari i la resta de marques oficials, d'una àguila amb les ales esteses, subjectant amb les seves urpes l'esvàstica. Temia el pitjor. El cor em va començar a bategar amb més intensitat i vaig notar com una freda gota de suor recorria la meva esquena. Em vaig disposar a obrir el sobre, però les mans em tremolaven com les d'un ancià. En aquell moment no era conscient de com em canviaria la vida aquell petit document.

Vaig passar de ser un adolescent somiador i despreocupat, inconscientment ignorant del món que m'envoltava, a convertir-me oficialment en un soldat del Tercer Reich. Aquesta seria la prova de foc de tota «l'educació» obligatòria que havia rebut a les Joventuts Hitlerianes.

En uns mesos havia de presentar-me forçosament al Front oriental, a Polònia, l'infern mateix.

En aquell moment la meva immaduresa em cegava davant les desgràcies i la maldat esquinçadora i tirànica de la qual seria testimoni. Unes atrocitats que em traumatitzarien per sempre. El meu futur era incert: segons el bàndol que guanyés, podria acabar entre reixes o intentar reprendre una vida ja trencada. Hi havia una tercera opció, la mort. Aquesta, vista amb la perspectiva dels anys, potser fins i tot hauria estat la millor.

En un intent de calmar-me em vaig dirigir a la cuina, una estança força reduïda i compacta, fent que cada centímetre fos eficient. Vaig frenar en sec en captar dues veus greus masculines atropellant-se mútuament al menjador. La que era aspre i autoritària pertanyia al meu pare, Adler Müller, i l'altra al seu germà, Wilhelm. Aquest segon tenia aires bohemis: uns cabells ondulats que li queien salvatgement pel front, una armilla color blau marí amb tres elegants botons, una camisa blanca a sota amb les mànigues arremangades fins al colze, i uns pantalons mostassa. Era un artista que havia estudiat a París i tenia uns principis humanistes i revolucionaris que des de petit m'havia intentat transmetre. Per descomptat, era l'ovella negra de la família. En canvi, el meu pare, era un home seriós, estricte, alt, fort, estirat, amb una mandíbula quadrada, cabells rossos llisos i ulls blaus envoltats per unes ulleres rectangulars. Era l'ideal d'aquella «raça ària». La seva vestimenta s'alineava amb la seva personalitat, formal i de tonalitats fosques. Tot i això, els últims anys havia complementat la seva indumentària amb un toc de color vermell, negre i blanc a la solapa de l'americana. La insígnia de l'esvàstica. Era un notari reputat amb una rancúnia ferotge contra la població jueva, que mai sabia d'on provenia. Amb l'arribada al poder de Hitler, es va convertir en un destacat encarregat del que es va anomenar arisierung, arianització, que va consistir a confiscar les propietats jueves i transferir-les a famílies alemanyes fidels al règim. Em

transmetia una foscor profunda i serena, quasi calculada i d'una reacció imprevisible. Això m'esfereïa. Em vaig amagar darrere d'un dels dos panells de fusta massissa de la porta del menjador. Només comptava amb la petita escletxa formada per les frontisses de ferro forjat. Allà vaig fixar els ulls i vaig parar l'orella amb atenció:

—No ho entenc, com que estàs orgullós que el teu fill serveixi a les forces armades alemanyes?! Amb tot el que estan causant! Només té divuit anys, divuit anys, Adler! És només un noiet! —va exclamar el meu tiet amb un geni de mil dimonis. Mai l'havia vist tan enfadat.

—El Karl ha de formar part de la creació del nou imperi! —va bramar el meu pare donant un eixordador cop de puny a la taula que va ressonar per tota la casa—. Tots tenim un paper en la recuperació de l'Alemanya que vam perdre!

—M'estimo el Karl com si fos el meu propi fill. Des de petit ha mostrat un caràcter sensible i humà. La guerra el destrossarà. La guerra no és motiu d'alegria ni orgull!

Dit això, el meu tiet va sortir de casa amb una barreja d'enuig i abatiment. Sabia que mai podria convèncer el seu germà. Estava tan absorbt en els seus pensaments que em va passar pel davant sense veure'm darrere la porta.

Em vaig quedar uns instants observant el meu pare des de l'escletxa de la porta. Estava dret davant del descomunal retrat d'Adolf Hitler, meditatiu, murmurant quelcom que no vaig poder entendre.

En el lloc d'aquell horrible quadre, hi havia hagut una alegre fotografia de les nostres últimes vacances junts en família, feia ja sis anys. Era una bonica imatge dels meus pares i jo al Ponte delle Sirenette a Milà. Fins i tot el meu pare, en aquell moment, es mostrava més proper i tendre amb nosaltres, m'agafava la mà i somreïa sincerament a la càmera. A poc a poc, va anar construint un mur al seu voltant que es convertiria en un nou misteri sobre el meu pare que mai resoldria.

Em van tornar a la memòria les paraules que havia dit el meu tiet sobre mi. Que bé que em coneixia, potser millor que jo mateix. Sempre m'havia sentit diferent dels joves de la meva edat, amb qui no podia compartir les meves reflexions. L'escriptura era una eina que em permetia expressar-me amb total llibertat. Em semblava que escriure

en un simple paper sovint era més fàcil que parlar amb una persona. Durant els anys que vindrien, l'escriptura m'oferiria un espai on alleujar-me de tot i ser autènticament jo. A mesura que passaven els anys, va créixer el meu desig de convertir-me en escriptor, però no sabia quin tipus de llibre publicaria algun dia i si interessaria a algú. El meu preuat tiet m'animava contínuament a perseguir el meu somni. Tot i que cada vegada els recursos eren més limitats a causa de la guerra, als meus aniversaris em regalava un diari petit i gruixut, de fulls prims quasi de seda i de tapa de cuir per escriure les meves reflexions. Quan els fulls ja no donaven per a més, amagava els blocs plens al fons del meu armari de roba. El meu pare ho considerava una pèrdua de temps, es posava colèric quan em veia escriure i m'amenaçava de cremar-los. El que en un principi era un regal d'aniversari es va convertir per a mi en un hàbit vital que conservo fins a l'actualitat, fins i tot molts anys després de la mort del meu estimat tiet. Des d'aleshores, el diari va esdevenir un apèndix del meu cos.

A la fi, va arribar el 13 de juliol del 1944, el dia que partiria de casa per marxar al front de guerra. Em vaig llevar d'hora i vaig baixar el meu equipatge al vestíbul, el que em cabia a la incòmoda bossa militar amb pell de vedell a l'exterior que havia recollit al Wehrmeldeamt, centre de reclutament, uns dies abans. Baixant per les escales, vaig cercar amb la mà la butxaca interior de la jaqueta militar per assegurar-me que hi descansava el meu lleial diari. Vaig fer l'últim esmorzar amb els meus pares i després em vaig acomiadar d'ells amb llàgrimes infantils als ulls. Malgrat les meves diferències amb el meu pare, el trobaria a faltar. La meva mare plorava sense consol. Vaig tenir la impressió que si continuava plorant d'aquella manera, aquella esquifida dona acabaria inundant tota Alemanya. M'agafava del braç amb força perquè no marxés i vaig haver de desfer-me de la seva adherència per marxar a l'estació de tren de Potsdam Hauptbahnhof on tots els reclutats estàvem convocats en un viatge que ens acabaria portant al front. Quan havia caminat només tres metres fora de casa, vaig sentir la reconeixible veu greu del meu pare.

—Karl! —em vaig aturar i a poc a poc em vaig girar cap a ell—. Estic molt orgullós de tu.

No eren aquestes les paraules que esperava; em vaig haver de conformar amb aquest últim comiat seu.

L'estació era un batibull de sons estridents, violents que m'alteraven: soldats joves, quasi nens, com jo, anant d'un lloc a un altre intentant amagar la seva por al desconegut, buscant quelcom familiar a què aferar-se preveient una futura absència dels braços i la protecció materna. Moviment constant i caòtic d'equipaments, des de maletes amb roba fins a fusells i granades, pares desesperats acomiadant-se dels seus fills. Emocionalment era aclaparador. Vaig agrair que el meu pare prohibís a la meua mare de venir a acomiadar-me. Poder pujar finalment al tren em va aportar una estranya calma. Es tractava d'una bèstia de trenta vagons de metall i fusta amb un color verdós que intentava camuflar-la dels atacs aeris dels enemics tot i que l'enorme esvàstica de la locomotora el traïa. Els vagons es van omplir d'un tens silenci, en uns es transportaven joves pràcticament apilats i en altres d'oberts, tancs i diversos equipaments militars. En el moment de l'arrencada, la locomotora va deixar anar un eixordador esbufec i, tot seguit, el so de l'espetec de cadenes va inundar tot el tren. El viatge estava començant.

El trajecte va durar un total de dos desagradables dies pel fet que les condicions d'aquell transport eren terribles, sobretot per a un jove acostumat a una luxosa comoditat.

Vam arribar a la base militar a prop del front de Polònia el migdia del 15 de juliol. Era un lloc desèrtic, fangós, monòton. L'únic que donava moviment a aquell paisatge eren soldats i metges corrents d'aquí a allà atenent militars greument ferits que acabaven d'arribar de la terrible batalla que es presentava a uns pocs quilòmetres. Què m'esperava? Seria jo un d'aquests? Aquestes eren preguntes que m'inquietaven i m'impedièren dormir a la nit. Destacaven les construccions fetes de formigó, organitzades amb certa planificació, i els camions militars a tot arreu. L'escena em va encongir el cor; l'únic que em va reconfortar una mica va ser haver deixat enrere aquell terrorífic tren que semblava una llauna de sardines. Ara m'havia d'encarar amb la fredor de la guerra. Els oficials ens van «rebre» amb crits, insults i presses com si els féssim nosa i ens van indicar on deixar les nostres pertinences i quins serien els nostres barracons. Teníem una hora per instal·lar-nos i dutxar-nos.

Passat aquest temps, ni un minut més ni menys, va entrar un home robust i seriós, un alt càrrec. Immediatament, vam deixar el que estàvem fent, ens vam posar drets i fermes i en direcció seva vam fer la salutació amb el braç dret estès a l'altura de les espatlles mentre cridàvem tots alhora «Heil Hitler». El capità anava vestit amb una jaqueta llarga gris, amb cinc botons en línia recta, i quatre butxaques. També estava brodat a la part superior a l'esquerra l'àguila imperial nazi. Portava uns pantalons llisos d'un color similar i unes botes negres altes. Al cap hi duia una gorra amb la mateixa insígnia, daurada. Ens va ordenar, en un to esquerp, assistir a la sala general, on es repassaria el llistat de normes i les conseqüències si no es complien. Al fons del barracó, un noi distret d'uns disset anys cercava quelcom amb desesperació. Malauradament, a causa de la seva gran angoixa, no es va adonar de l'arribada de l'oficial i no el va saludar. El comandant es va apropar al jove amb passos lents i calculats, com rumiant el càstig, i un somriure irònic a la cara fins que se'l va encarar amb pocs centímetres de distància. La resta de nosaltres, tensos i totalment cohibits, sense deixar les nostres posicions, vam mirar l'escena amb una barreja de pànic contingut i compassió cap al jove.

—Com excuses l'absència de la salutació i les ordres que he donat jo, un superior al qual has d'obeir? —el comandant es va dirigir al soldat amb una calma freda quasi metàl·lica.

—Eh... eh... —va tartamudejar el pobre noi incapaç de cap reacció.

—Contesta! — va esclatar l'oficial.

Tots vam fer un bot per l'esglai. Tot i sentir que havia d'intervenir, la veritat és que era un poruc i no em vaig atrevir a obrir la boca.

—He... he... perdut una fo... fotografia de la meva família, i... i l'estava buscant. Di... disculpi, senyor, no tornarà a passar —no em va passar desapercebut que el pobre noi s'estava orinant a sobre pels nervis.

—No tindràs l'oportunitat que et torni a passar, jove. Escolteu! Aquest és un exemple del que no toleraré. No tindreu cap segona oportunitat a partir d'ara. Desobeir una ordre sempre té conseqüències — ens va sermonejar l'oficial dirigint-se a tots nosaltres abans de sortir del barracó amb pas decidit.

Estar a l'exèrcit era extremadament dur, més del que es pogués imaginar. Només experimentar-ho en primera persona et permetia enten-

dre la por, la fatiga i la crueltat que s'hi respirava. Els dies van anar passant i, de tant en tant, se seleccionaven els soldats per formar part d'una incursió al Front oriental. La majoria tornaven greument ferits i d'altres no hi tornaven. A mi encara no m'havien reclamat, però en qualsevol moment ho farien, fet que mantenia la meva ment en una constant esgotadora alerta. Finalment, el moment va arribar per anar per primera vegada a la batalla. La por que es va apoderar de la meva ànima era per morir, però també per matar un altre ésser humà, seria capaç? M'havia de calmar, congelar les emocions i centrar-me en la missió. A causa de l'aviació enemiga que controlava què passava a terra, vam haver de desplaçar-nos a peu desenes de quilòmetres per camps i boscos en una nit fosca i silenciosa que semblava anunciar la mort de tots nosaltres. Vam dormir el que vam poder en granges abandonades o cases en ruïnes alimentant-nos deficientment i emmalaltint per la falta d'higiene i de descans. Tot i això, els nostres joves cossos ho van suportar i finalment vam arribar al camp de batalla.

A què fa olor la mort i la desesperació? A putrefacció, sang i metall. Era un espai fangós, caòtic, on tot es descomponia. Hi havia centenars de morts i ferits a terra d'ambdós bàndols, joves com jo. Abandonats i oblidats, alguns cridant esfereïdorament de dolor amb cossos, ments i ànimes amputats. Seria aquell el meu destí? S'havia perdut la humanitat. El soroll habitual eren els trets que posaven el punt final a la vida dels soldats. Soc incapaç de recordar quant de temps hi vaig ser al front. Una amnèsia compassiva, potser de vellesa, m'ha protegit d'alguns moments viscuts... lamentablement de pocs. Recordo mirar constantment el que m'envoltava amb abatiment. Estava a l'epicentre de la infàmia. En un moment determinat, em vaig començar a marejar; tot es movia al meu voltant, només veia imatges borroses que passaven com estrelles fugaces, figures humanes lluitant entre elles. Semblava irònic: nois d'uns divuit anys lluitàvem els uns contra els altres només per l'obligació d'uns superiors que es mantenien segurs al darrere dels nostres cossos, dirigint-nos a una mort segura. Els meus companys, els meus amics, anaven morint a les trinxeres i recordo plorar com no ho havia fet mai durant tota la meva infantesa. No volia estar aquí, volia tornar a casa. Havia de viure per explicar-li al meu pare què volia dir la guerra,

transmetre-li com pogués aquest horror i despertar-lo de la seva ignorància. Volia ser escriptor, no convertir-me en un assassí.

El sol picava amb força sobre nosaltres, era un dia calorós. Les municions se'ns estaven esgotant i cada vegada venien més unitats dels enemics, resistíem com podíem. Entre tot el moviment, vaig veure un soldat enemic apuntant amb la seva arma a un dels nostres. Sense saber com ho havia fet, em vaig trobar damunt seu colpejant-li la cara amb la culata del meu fusell. L'home va caure derrotat sobre el terra mullat. Què havia fet? Una vida per una altra? Vaig recórrer amb els ulls la cara del company alemany, qui tremendament agraït em va abraçar com si fóssim germans retrobats. Havia salvat la vida a Henrich Jürgens, el fill del general Brant Jürgens. De cop vam sentir els nostres oficials propers cridant «retirada».

El Karl que havia sortit de casa amb inseguretat i havia fet el camí cap aquí no tenia res a veure amb l'actual. Havia vist coses massa horribles i impossibles d'oblidar, però el que més em feria era que mai tornaria a ser com abans. La meva innocència havia desaparegut. Quasi dues setmanes després, de nou al barracó, vaig recuperar la serenor per tornar a escriure al meu diari. Sotmès pels meus pensaments, mentre l'humil desgastat llapis convertia les meves vivències en paraules, es va obrir la porta de cop i el general Brant Jürgens va entrar, desplegant la seva autoritat, acompanyat de dos altres oficials. Tothom es va aixecar immediatament i vaig tenir el temps just per amagar el meu diari a sota del coixí. Jürgens inspirava un respecte que gelava la sang. Era un home alt i robust que lluïa diverses distincions a la solapa de la seva jaqueta i era reconegut i temut pels seus èxits militars. Els seus penetrants ulls van recórrer l'estança i es va dirigir amb passos imponents al seu objectiu, la meva llitera.

—Karl Müller, recull ara mateix les teves coses. Et trasllades com a guarda al camp de treball Bergen-Belsen. Et recompensó l'acció d'haver salvat la vida del meu fill.

Amb aquestes poques i distants paraules i una ordre signada per ell de data 12 d'agost de 1944, el general em va transmetre el que en aquell moment em va semblar una notícia magnífica: marxaria del front. Per altra banda, no era conscient del que viuria en aquell camp.

No existeixen paraules per descriure el que els meus ulls van presenciar en arribar. Era un espai mort. Un paisatge sec, àrid, erm. Nombroses edificacions s'alçaven sobre el terra estèril. Una simple però agressiva tanca amb punxes de ferro, que envoltava tot el descomunal camp, separava l'esclavitud de la llibertat. Semblava irònic. Feia una olor asfixiant a malaltia, descomposició humana, falta d'higiene, suor i metall oxidat. Dintre d'aquell inimaginable infern, deambulaven dèbilment cossos esquelètics i famèlics, la majoria vestits a ratlles. La silueta dels seus ossos era visible a simple vista i havia desaparegut el que en algun moment havien estat éssers humans. El meu cor es va descol·locar. Es trencava en milers de bocins, com si fossin cristalls.

Mitja dotzena de presoners que rondaven per allà em van fulminar amb els seus ulls embogits. Va ser en aquell moment quan vaig ser conscient realment de com era d'insolent i ignorant. Durant anys havia viscut en la meva fantasia; només la literatura i la imaginació jugaven un paper clau a la meua vida. Sempre havia fet cas omís d'allò que passava al meu entorn. Em mantenia en una inconsciència volguda i còmoda. De vegades, la ignorància és una arma de defensa. Mantens una distància entre els problemes i tu i, d'aquesta manera, no t'afecta res, et protegeixes. Però malgrat la teva desconexió, el món continua movent-se i canviant.

Les meves guàrdies consistien sobretot a vigilar el camp des de les torres, les entrades i sortides a la porta principal, l'ordre en general al recinte i revisar els barracons. La instrucció era aniquilar qui intentés fugir sense valorar res. Només entrar al camp, un soldat m'havia recomanat deshumanitzar tota aquella gent demacrada, per la meua supervivència mental. Per molt que ho vaig intentar, sabia que seria incapaç de prémer el gatell.

—Karl Müller! —una veu desagradable em va arrencar dels meus pensaments— baixa de la torre! Et toca sumar-te a l'escorcoll del barracó 13.

Feia tan sols tres mesos de la meua arribada a Bergen-Belsen i ja estava destrossat pel que havia vist. El pitjor d'estar aquí era ser testimoni de la mort i el patiment constant de milers de persones que abans de la guerra havien tingut una vida plena i d'un dia a l'altre ho havien per-

dut tot, absolutament tot. Ara només eren ombres del que havien estat, que s'extingien lentament.

El diari era el meu únic refugi de calma i seny; m'ajudava a desfogar-me de tot. No anava a cap lloc sense ell. Així que, amb el meu silenciós company de vida, amagat a l'interior de la jaqueta, em vaig encaminar al barracó 13.

Érem mitja dotzena els assignats per a revisar l'espai. Tombàvem amb brusquedat els minsos matalassos de les lliteres i inspeccionàvem el terra de fusta podrida que crepitava sota les nostres passes. L'objectiu no era només trobar possibles vies de fugida, menjar amagat o armes sinó també aterrir els presoners com un mecanisme de tortura i advertència. Havíem col·locat els reclusos en línia recta amb l'esquena contra una paret del barracó. En ajupir-me per examinar sota un dels catres, sense adonar-me'n em va caure el diari a terra amb un so sec que no vaig sentir pel rebombori que feien els meus companys. Per sort, ningú ho havia vist, excepte uns entusiastes i emocionats ulls d'una jueva de la fila. Una noia que va recuperar breument part de l'energia i felicitat que havia tingut temps enrere en veure aquell grapat de papers. En finalitzar la nostra tasca vam sortir ràpidament amb una imperiosa necessitat de respirar aire «fresc». En la nostra absència, la noia es va dirigir amb passes cauteloses cap al diari i el va agafar delicadament, com si es tractés d'un petit ocell ferit. Passat el primer moment de por, la seva curiositat la va superar impulsant-la a llegir el seu contingut. Mai m'havia passat pel cap la possibilitat que algú altre pogués endinsar-se en les meves línies, en el meu món íntim. El que ella no havia predit, naturalment, era que les meves creences no s'alineaven en cap sentit amb les dels nazis. Que un soldat alemany tingués unes idees contràries al Führer i als seus seguidors era una gran sorpresa. En tan sols dos dies, plens d'emoció, va devorar les meves vivències recollides al diari. No només perquè tenia lectura que l'aïllava de la crua realitat, sinó perquè va veure que hi havia esperança enmig de tanta foscor. Malgrat que al principi volia atresorar els fulls en blanc, una veu interior la va animar a retornar-lo al seu propietari. I així ho va fer. Després de diversos intents, finalment em va trobar sol assegut sobre una pedra amb la mirada perduda a la llunyania. Es va apropar discretament cap a mi. Estava totalment prohibit que un presoner i un soldat parlessin i,

per descomptat, que es dirigissin pel nom. En un procés de deshumanització, els presoners només eren els números marcats a la seva roba. De seguida em vaig despertar del meu atordiment en veure-la arribar. Els seus dolços ulls destacaven en tota la misèria. Plantada davant meu m'estenia tímidament el que tant enyorava, el causant de la meva melancolia. Amb un murmuri que quasi no se sentia, es va dirigir a mi.

—Em sap molt greu; el vaig veure al terra del barracó i no em vaig poder resistir.

No sabia com reaccionar. Hauria llegit el meu diari aquella noia? Què voldria de mi?

Tot el que jo hi havia escrit em posava en perill.

—Gràcies per retornar-me'l —li vaig respondre mentre me'l guardava ràpidament a la meva jaqueta.

—No tinc cap dret en quedar-me'l, et pertany. Reculls perfectament les barbaritats que estan passant en aquest camp però t'aconsello que siguis molt prudent. És una prova dels crims que patim a mans dels nazis. Si ho troben t'afusellaran.

Vaig tragar saliva, nerviós per les seves últimes paraules. Potser no havia estat conscient fins ara del perill en què m'havia situat.

—Crec que ets una bona persona —va fer una pausa i va continuar—. Des del teu lloc privilegiat tens l'oportunitat d'ajudar-nos a fer que se sàpiga què està passant aquí dins.

No entenia a què es referia. Què esperava de mi?

—A què et refereixes? Què m'estàs demanant? —Li vaig preguntar neguitós mentre m'assegurava que ningú ens pogués observar.

—Nosaltres —va continuar la noia referint-se als presoners— vivim cada dia amb la incertesa de saber si viurem un dia més. Tots morirem en algun moment, però ajuda'ns a conservar la nostra memòria. No pots permetre que el món ens obliidi; escriu les històries personals de cadascú dels que patim aquí.

Era evident que la situació de desesperació l'havia portat a confiar plenament en mi sense conèixer-nos. Però realment, què més podria perdre si la seva existència ja era miserable?

—Però mai confiaran en mi per explicar-me les seves vides; no deixo de ser un soldat alemany.

—Recollir amb respecte tot el que t'expliquin els retornarà la humanitat que aquí se'ns ha arrabassat. Jo m'encarrego que confiïn en tu i que et busquin.

Dit això, va fer mitja volta i va marxar per on havia arribat, com si no haguéssim parlat. Vaig deixar anar un esbufec intentant processar tot el que havia passat. La meva ment estava a punt de col·lapsar, però, d'altra banda, la meva ànima m'impulsava a entomar aquesta nova responsabilitat.

A la fi, va arribar el dia que va començar tot, el 23 de novembre. Com de costum, estava revisant el recinte quan de cop un home famèlic sense dents se'm va apropar i em va dir en un fil de veu molt discretament:

—Fes veure que em colpeges i porta'm a aquell racó —va assenyalar amb la mirada un estret espai darrere del magatzem d'armes.

Molt sorprès i sense saber com reaccionar, al final vaig assentir. El pla va funcionar a la perfecció i cap dels meus companys, que ens havien observat, va sospitar de res.

—Què és tot això? —vaig preguntar sorprès al presoner, un cop m'havia assegurat que ens trobàvem fora de qualsevol mirada indiscreta.

—M'han parlat de tu. M'han dit que has estat escrivint el que sents, el que veus; ens descrius des de la llunyania però no saps res de nosaltres. Les nostres vides anteriors que hem perdut, la nostra desesperació. Escribeu la meva història i jo ho explicaré a la resta; soc rabí i confiaran en tu, vindran més. Escribeu. No parís d'escriure.

El vaig fer entrar ràpidament a una part del magatzem que coneixia, on jo sempre podia escriure sense ser descobert. Allà estaríem tranquils. Asseguts a terra, vam començar la conversa.

—Bé, quan vulgui —vaig dir mentre treia el diari i el meu llapis, animant-lo a explicar la seva vida.

—Soc en Gijs van der Meer, vaig néixer el 27 de març de 1871 a un petit poble d'Holanda, Bedum. A més de rabí, era professor d'una escola... —em va meravellar que aquell home de 73 anys tingués força per explicar-me tota la seva vida com ho va fer. La seva vida, el testimoni de tot el que li havien sostret cruelment els nazis i el patiment al camp. No vaig poder retenir una solitària llàgrima que em va recórrer la galta quan vam arribar al final.

Aquest dia, per primera vegada des de l'inici de la guerra, li va donar sentit a la meua vida. Des d'aquell moment em vaig transformar en un escrivà confident a qui s'hi van dirigir desenes de persones desesperades. Mares, fills, avis, germans, amants que ho havien perdut tot i que en recordar la seva vida i expressar els seus sentiments recuperaven la dignitat robada. Tots em van confiar els seus noms reals mentre que a mi, per la meua seguretat, mai em van demanar el meu. Em vaig convertir en *Der Schriftsteller*, l'escriptor. Tantes persones em buscaven que el temps es va convertir en el meu enemic. Això em va obligar a anar d'amagat als barracons per passar-hi llargues hores a la nit escrivint, al seu costat, com si fos un d'ells. El temps va anar passant i, a poc a poc, vaig anar coneixent els diferents presoners. M'oferien les poques pertinences que tenien perquè sabien el que estava arriscant i en veure el meu rebuig m'abraçaven i podia notar els cossos esquelètics més propers que mai. Aquesta humanitat m'estava canviant, la guerra m'estava canviant, però ara positivament.

Una tarda que el vent bufava amb violència, uns camions militars esperaven els seus passatgers amb els motors encesos, insistents i impacients per marxar. Aquells «passatgers» eren deportats a Auschwitz-Birkenau, al seu extermini. De les vuitanta-tres persones, aquell dia vaig poder rescatar només 26 noms. El nom dels seus familiars, suposadament vius o desapareguts a qui em demanaven els presoners dels camions que intentés contactar-hi un cop finalitzada la guerra.

Va començar una anciana a qui se li va sumar una altra dona gran, després un home d'uns cinquanta anys, joves, vells... L'un rere l'altre cridant cada vegada més noms: el meu fill Hans Fischer!; la meua dona Charlotte Braun!; Astrid Schneider!; Benjamin Kohen! I molts més. Tan ràpid com el meu canell em permetia, anava anotant cada nom. Al meu costat, hi havia un soldat, jove com jo, que em va mirar estranyat i alarmat en comprendre que tenia una relació propera amb els presoners. Tanmateix, no em va delatar. Poc després, els dos camions van arrencar amb un sotragueig greu i estrepitos a la vegada. A mesura que s'allunyaven anaven aixecant una gran quantitat de sorra. Ara més que mai vaig entendre la necessitat de seguir amb la meua tasca de recollir les vides del màxim nombre possible de presoners.

El 26 de març del 1945, va arribar amb una nit de pluja intensa. Era al barracó 15 escrivint la vida d'un home quan unes passes a l'exterior em van alertar. Tot seguit va entrar una noia precipitadament, desolada. Estava molt inquieta i decaiguda.

—Ràpid, segueix-me! —em va suplicar des de l'entrada —emporta't el teu diari.

Obeint-la, però sense saber què passava, vaig agafar el diari apressat i me'l vaig guardar a l'interior de la jaqueta amb el llapis. Les nostres botes s'enfonsaven al terra fangós amb un suau xipolleig. Ella anava davant, guiant el camí amb una pressa extrema. Quan finalment vam entrar al barracó 13, una tènue llum, provinent d'una diminuta bombeta penjada al sostre, em va deixar veure una noia a terra envoltada per gent que l'acompanyava sense saber com ajudar-la. Ens vam apropar i la vaig reconèixer. Es tractava d'aquella jove que, encoratjada, s'havia atrevit, feia uns mesos, a fer-me una proposta que em transformaria per sempre. Em vaig ajupir al seu costat mentre l'agafava de la mà, entenent que la mort se l'estava emportant ràpidament.

—Ara toca que escriguis la meva història, si us plau. No pensava que moriria tan jove... amb només 15 anys.

Amb la màniga de la jaqueta vaig intentar eixugar les meves llàgrimes, assentint amb el cap.

Em va explicar la seva efímera i innocent vida, els seus somnis d'adolescència i les seves experiències fins a aquell mateix moment. Va tossir amb dificultat, era una tos seca i persistent que mai oblidaria. S'apropava el seu últim instant de vida, els dos n'érem conscients.

—Quan acabi la guerra... busca el meu pare, Otto Frank. Em dic Anna Frank — i amb una última exhalació va tancar els ulls per sempre.

Menys d'un mes després, el 15 d'abril, les tropes britàniques van alliberar el camp Bergen-Belsen. El contingut del meu diari em va salvar d'anar a la presó. De fet, em van demanar una còpia que s'utilitzaria com a evidència durant els judicis de Nuremberg. Vaig complir la petició dels presoners buscant tots els familiars dels quals coneixia els noms. Inclouent l'Otto Frank. Malauradament, molts no havien sobreviscut a la persecució nazi. Amb tot, havia recollit les memòries de cent tretze persones que ja no caurien mai en l'oblit.

Cent tretze

Una tos que transmetia impaciència va trencar el silenci i em va fer tornar al present. Estava a la presentació del meu llibre amb més èxit. En un moment em va venir al cap un somriure d'orgull i aprovació del meu tiet. Havia aconseguit el meu somni de ser un gran escriptor.

—Benvinguts i gràcies per la vostra paciència. És dolorós però també gratificant poder presentar-vos per fi el que ha estat per mi el llibre més difícil d'escriure: «Cent Tretze». Vaig trigar dècades a reunir prou valor per enfrontar-me novament al meu passat. Cent tretze capítols per recordar les vides d'aquelles cent tretze persones que van confiar en mi. Són les seves memòries que han sobreviscut a la destrucció, la violència i la mort.

En memòria de totes les víctimes dels horrors de les guerres.

